

Veilig herstel

Voorstellen voor een veilige terugkeer
in de samenleving na tbs

Juni 2019

ChristenUnie

 Geef geloof een stem

Inleiding

In mijn tweede week als Kamerlid, mocht ik het woord voeren in het zwaar beladen debat over de moord op Anne Faber en de fouten die daarbij zijn gemaakt in het detentieverloop van Michael P. Hierdoor kwam ik in aanraking met de complexe wereld van de forensische zorg in Nederland en de verschillende behandelmogelijkheden voor gedetineerden met een psychiatrische stoornis, waaronder tbs, de zwaarste vorm van forensische zorg.

De afgelopen maanden heb ik als Kamerlid gesprekken gevoerd met betrokkenen en ben ik langs geweest bij een tbs-kliniek. Daar sprak ik met personeel en ontmoette ik ook tbs-gestelden, waaronder Tom¹. Tom is een beer van een vent, waarbij je aan alles – zijn manier van praten, voorkomen en handelen – merkte dat hij door het leven is getekend. Ik zag een patiënt die behandeld moest worden, maar ook een dader die een ernstig misdrijf heeft gepleegd. Deze ontmoetingen hebben mij overtuigd van de meerwaarde van het tbs-stelsel in Nederland om mensen als Tom te behandelen en weg te houden van de samenleving zolang zij nog een bedreiging vormen. Daar wil ik en de ChristenUnie voor staan.

Tegelijkertijd zien we ook dat het soms nog verschrikkelijk misgaat in ons tbs-stelsel. Zoals eind april in Lelystad waar twee (voormalig) tbs'ers werden opgepakt voor de moord op een 72-jarige man. We moeten het benoemen, en optreden, als er fouten worden gemaakt, want elke recidive is er één teveel. Tegelijkertijd moeten we ook erkennen dat het kwaad soms letterlijk in mensen naar boven komt.

Dat kwaad moeten we in de ogen kijken, menswaardig bestraffen en na verloop van tijd moeten we toewerken naar resocialisatie en herstel, ook bij hen waar dat misschien niet vanzelfsprekend meer is. Daarvoor is het van belang dat we ons tbs-stelsel niet wegstoppen achter een woud van regels, waardoor belangrijke informatie niet kan worden gedeeld. Daarnaast is het van belang dat de buitenwereld in staat wordt gesteld een tbs'er als Tom, als hij ooit mag terugkeren, weer een plek te geven. Want niemand is er bij gebaat als hij in een isolement terecht komt.

Daarom doe ik vandaag namens de ChristenUnie drie voorstellen om de terugkeer in de samenleving van tbs-gestelden die (bijna) klaar zijn met hun behandeling te verbeteren. Mijn hoop is dat deze voorstellen bijdragen aan betere informatievoorziening aan betrokken instanties, meer samenwerking tussen de verschillende betrokkenen en meer kennis bij vrijwilligersorganisaties en hulporganisaties die voormalig tbs'ers begeleiden.

Nico Drost, woordvoerder Justitie & Veiligheid ChristenUnie Tweede Kamer

Den Haag, 26 juni 2019

---

¹ Gefingeerde naam.

Wat is tbs?

Tbs staat voor terbeschikkingstelling. Jaarlijks krijgen zo'n 150 tot 200 mensen een tbs-maatregel opgelegd door de rechter. Zij hebben een ernstig misdrijf gepleegd onder invloed van een stoornis. Na afloop van hun gevangenisstraf worden zij voor deze stoornis behandeld in één van de elf tbs-klinieken in ons land. Daar worden zij behandeld om het risico op gevaar voor de samenleving terug te brengen. Gemiddeld verblijven zij daar 7,5 jaar. Essentieel aan de tbs-behandeling zijn de verloftrajecten. Hiermee werkt een tbs-gestelde toe naar resocialisatie en kan worden getoetst of terugkeer in de samenleving verantwoord is.

Longstay

Van de in totaal 1.300 tbs-gestelden verblijven er 130 op de longstay-afdeling. Zij komen niet in aanmerking voor terugkeer in de maatschappij omdat er een te groot risico is wanneer zij terugkeren in de samenleving. Tenzij er verandering in hun gedrag of situatie plaatsvindt, verblijven zij hun leven lang op deze afdeling.

Hoe keert een tbs-gestelde terug in de maatschappij?

Verlof

Tijdens de tbs-behandeling wordt aan de hand van verlof toegewerkt naar mogelijke terugkeer van de tbs-gestelde in de samenleving. Dit verlof verloopt in vier fasen: begeleid verlof (met een beveiligger en sociotherapeut), onbegeleid verlof, transmuraal verlof (verblijf buiten de muren van de instelling onder begeleiding en controle van de kliniek) en proefverlof (hierbij wordt het toezicht overgenomen door reclassering). Verlof is enkel aan de orde wanneer er geen direct gevaar meer is voor een misdrijf en het passend is in de behandeling. Voor elke nieuwe verloffase moet toestemming worden verleend door verschillende instanties. Dit gebeurt onder andere aan de hand van een risicoanalyse, behandelplan en de diagnostiek.

Per jaar worden er in totaal 70.000 verlofbewegingen gemaakt door tbs'ers. In 2017 was hierbij in 40 gevallen sprake van onttrekking (niet tijdige terugkeer van verlof). Dit heeft directe gevolgen voor de behandeling en leidt veelal tot intrekking van reeds toegekende vrijheden.

Beëindiging

Aan het eind van de behandeling kan de rechter beslissen dat het gevaar voor de samenleving voldoende is verminderd. Dan wordt overgegaan tot voorwaardelijke beëindiging van de verpleging. Tijdens deze periode, controleren kliniek en reclassering dat de voorwaarden worden nageleefd. Indien dit niet gebeurt, vindt (tijdelijke) terugplaatsing in de kliniek plaats. Pas na een succesvolle voorwaardelijke beëindiging van een jaar, kan de rechter overgaan tot onvoorwaardelijke beëindiging.

Wat kan er beter?

De ChristenUnie constateert dat er nog winst te behalen valt bij de terugkeer van een tbs-gestelde in de samenleving. Deze persoon is, terecht, vele jaren uitgesloten van het maatschappelijk leven en behandeld voor een stoornis. Voor een succesvol herstel is het van belang dat hij, of zij, niet geïsoleerd raakt, maar in beeld is bij gemeentelijke diensten, maatschappelijke organisaties en vrijwilligersorganisaties. Zij spelen ieder een eigen rol in het succesvol begeleiden naar, het liefst, volledige deelname aan de samenleving.

Juist die organisaties, die niet direct betrokken zijn bij de re-integratie van gedetineerden, spelen een unieke rol om in deze periode naast tbs-gestelden te gaan staan en toe te werken naar herstel. Denk aan voorbeelden waar kerken ex-gedetineerden in hun gemeenschap opnemen. Maar ook in de maatschappelijke opvang of bij de gemeentelijke schuldhulpverlening wordt gewerkt aan terugkeer in de samenleving.

Daarvoor is het wel nodig dat zij de juiste kennis en expertise hebben om dit doeltreffend en veilig te doen. Het kan niet zo zijn dat een burgemeester, vanuit zijn veiligheidstaken, wel op de hoogte is van het risicoprofiel van een gedetineerde, maar dat dit niet kan worden doorgegeven aan het zorgloket. Op het moment dat we dit wel doen verbetert dat niet alleen de veiligheid, maar kan ook meer adequate zorg worden verleend. Dat geldt ook voor vrijwilligersorganisaties, gespecialiseerd of juist in de buurt actief, waar expertise niet altijd voor handen is.

Concreet stelt de ChristenUnie voor:

1. Verbeter de informatie-uitwisseling met en vanuit gemeenten

Het is van belang dat gemeente de juiste informatie hebben en dat de burgemeester belangrijke informatie kan delen met de verschillende diensten. Zeker ook omdat door decentralisaties, steeds meer voorzieningen en regelingen via de gemeente lopen. Daarom moeten ook diensten op het gebied van bijvoorbeeld huisvesting, schuldhulpverlening en zorg de juiste informatie krijgen. Op dit moment kan dat nog niet. De Wet straffen en beschermen, die 25 juni door de Tweede Kamer is aangenomen, biedt in artikel 18a lid 6 een mogelijkheid om dit in de toekomst wel te doen. Het kabinet moet op korte termijn komen met een nadere uitwerking van dit artikel waarin, rekening houdend met privacywetgeving, nadrukkelijk ook informatie-uitwisseling met alle relevante gemeentelijke instanties mogelijk wordt gemaakt.

Daarbij hoort ook dat gemeenten intern hun diensten zo goed mogelijk op elkaar afstemmen en helder naar buiten communiceren. Zeker bij deze doelgroep is het van belang dat contact met de gemeente overzichtelijk verloopt. Gemeenten Den Haag en Den Bosch kennen voor de terugkeer van gedetineerden een Bureau Nazorg met één loket waar gedetineerden tijdens en na de detentie worden begeleid. Graag zien we dat de minister ook andere gemeenten stimuleert één specifiek aanspreekpunt voor voormalig gedetineerden in te stellen.

2. Behandel zorgaanbieders en vrijwilligersorganisaties als voorwaardige partners

Gemeenten zijn niet de enige partners die nodig zijn voor goede integratie en herstel. Het is van belang dat volledig in kaart wordt gebracht welke organisaties, direct en indirect, betrokken zijn bij de terugkeer van tbs'ers in de samenleving. Wat zijn vrijwilligersnetwerken waar zij vaak in belanden? Met welke overheidsdiensten hebben zij te maken en bij welke zorginstanties doen zij een beroep op zorg?

In het kielzog van de uitwerking van artikel 18a lid 6 moet ook worden onderzocht of deze instanties, al dan niet beperkt, kunnen worden betrokken bij de informatiedeling rondom de re-integratie van ex-gedetineerden. Zo kan het voor een welzijnsmedewerker in een buurthuis goed zijn om te weten hoe een persoon zich gedraagt in grote groepen en heeft het in de maatschappelijke opvang toegevoegde waarde wanneer bekend is dat iemand bij weinig slaap agressief kan worden.

Een goed moment om dit verder uit te werken is de reeds door de minister aangekondigde bijeenkomst over omdenken in handelen in de forensische zorg. Wij roepen de minister op daarbij alle partijen te betrekken, ook de zorginstanties en vrijwilligersorganisaties die na afloop van de straf een bijdrage leveren aan de re-integratie. Zij moeten volwaardig partner worden bij het verbeteren van bestaand en het opstellen van nieuw beleid.

3. Investeer in forensische expertise bij betrokkenen bij re-integratie

Het is zaak dat niet alleen forensische expertise aanwezig is bij organisaties die direct betrokken zijn bij de re-integratie, zoals reclassering of Gevangenzorg Nederland. Om veilige en doelgerichte ondersteuning te bieden is het van belang dat ook instanties en vrijwilligers die niet vanuit forensisch oogmerk ondersteunen, de juiste kennis laagdrempelig kunnen verkrijgen. Dat kan gaan om organisaties die begeleid wonen aanbieden, maar ook om vrijwilligersorganisaties die in de buurt actief zijn. Als zij weten hoe op een goede manier dient te worden omgegaan met voormalig tbs'ers, wordt hun werk veiliger en de kans op een veilige re-integratie vergroot.

Er moet een onderzoek plaatsvinden naar de behoefte bij instanties aan dergelijke training. Daarnaast stellen we voor om ook breder modules aan te bieden aan gemeenten en organisaties, waar deze hun medewerkers en/of vrijwilligers op kunnen laten inschrijven. Hierdoor kan, wanneer daar direct aanleiding toe is, de juiste kennis en expertise worden opgedaan.